HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

16 iulie 2009 *

În cauza C-168/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE de Cour de cassation (Franța), prin decizia din 16 aprilie 2008, primită de Curte la 21 aprilie 2008, în procedura

Laszlo Hadadi (Hadady)

împotriva

Csilla Marta Mesko, căsătorită Hadadi (Hadady),

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas, președinte de cameră, domnii A. Ó Caoimh (raportor), J. Klučka, doamna P. Lindh și domnul A. Arabadjiev, judecători,

* Limba de procedură: franceza.

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 februarie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Hadadi (Hadady), de C. Rouvière, avocat;

— pentru doamna Mesko, de A. Lyon-Caen, avocat;

— pentru guvernul francez, de domnul G. de Bergues, precum și de doamnele A.-L. During și B. Beaupère-Manokha, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;

— pentru guvernul german, de domnul J. Möller, în calitate de agent;

— pentru guvernul maghiar, de doamnele K. Szíjjártó și M. Kurucz, în calitate de agenți;

— pentru guvernul polonez, de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

— pentru guvernul slovac, de domnul J. Čorba, în calitate de agent;

— pentru guvernul finlandez, de doamna A. Guimaraes-Purokoski, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii V. Joris și S. Saastamoinen, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 martie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol.6, p. 183).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Hadadi (Hadady), pe de o parte, și doamna Mesko, pe de altă parte, cu privire la recunoașterea de către instanțele franceze a unei hotărâri judecătorești a Tribunalul din Pest (Ungaria) prin care s-a pronunțat divorțul părților.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

Regulamentul nr. 1347/2000

3 În temeiul considerentelor (4) și (12) ale Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești față de copiii comuni (JO L 160, p. 19):

„(4) Anumite diferențe între normele naționale în materie de competență și de recunoaștere îngreunează libera circulație a persoanelor, precum și buna funcționare a pieței interne. În consecință, se justifică adoptarea unor dispoziții vizând unificarea normelor privind conflictul de competență în materie matrimonială și în materia responsabilității părintești, astfel încât să se simplifice formalitățile pentru recunoașterea rapidă și automată și executarea hotărârilor judecătorești.

[…]

(12) Criteriile de competență acceptate în prezentul regulament se bazează pe principiul conform căruia trebuie să existe o legătură reală între persoana interesată și statul membru care își exercită competența. […]” [traducere neoficială]

4 Articolul 2 din Regulamentul nr. 1347/2000, care prevede dispozițiile generale privitoare la divorț, la separarea de drept și la anularea căsătoriei, a fost înlocuit cu articolul 3 din Regulamentul nr. 2201/2003, aceste două articole fiind redactate în termeni identici.

Regulamentul nr. 2201/2003

5 Potrivit considerentelor (1) și (8) ale Regulamentului nr. 2201/2003:

„(1) Comunitatea Europeană și-a stabilit ca obiectiv crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție în cadrul căruia se asigură libera circulație a persoanelor. În acest scop, Comunitatea adoptă, în special, măsurile în domeniul cooperării judiciare în materie civilă necesare pentru buna funcționare a pieței interne.

[…]

(8) În ceea ce privește hotărârile judecătorești de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei, prezentul regulament ar trebui să se aplice numai desfacerii

unei legături matrimoniale și nu ar trebui să reglementeze probleme precum cauzele de divorț, efectele patrimoniale ale căsătoriei sau alte eventuale măsuri accesorii.”

6 Conform articolului 1 alineatul (1) litera (a), Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică, oricare ar fi natura instanței, materiilor civile privind divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei.

7 Articolul 3 alineatul (1) din regulamentul menționat, intitulat „Competență de fond”, prevede:

„Sunt competente să hotărască în problemele privind divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei instanțele judecătorești din statul membru:

(a) pe teritoriul căruia se află:

— reședința obișnuită a soților sau

— ultima reședință obișnuită a soților în condițiile în care unul dintre ei încă locuiește acolo sau

— reședința obișnuită a pârâtului sau

— în caz de cerere comună, reședința obișnuită a unuia dintre soți sau

— reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin un an imediat înaintea introducerii cererii sau

— reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin șase luni imediat înaintea introducerii cererii și în cazul în care acesta este fie resortisant al statului membru respectiv, fie, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, are «domiciliul» în acel loc;

(b) de cetățenie a celor doi soți sau, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, statul «domiciliului» comun."

8 Articolul 6 din același regulament, intitulat „Caracterul exclusiv al competențelor prevăzute la articolele 3, 4 și 5", prevede:

„Un soț care:

(a) are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru sau

b) este resortisant al unui stat membru sau, în cazul Regatului Unit sau al Irlandei, are «domiciliul» său pe teritoriul unuia dintre aceste state membre,

nu poate fi chemat în judecată în fața instanțelor judecătorești dintr-un alt stat membru decât în temeiul articolelor 3, 4 și 5.”

9 Articolul 16 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Sesizarea unei instanțe judecătorești”, prevede:

„(1) O instanță judecătorească se consideră sesizată:

(a) la data depunerii la instanță a actului de sesizare a instanței sau a unui act echivalent, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie notificat sau comunicat pârâtului;

sau

(b) în cazul în care actul trebuie notificat sau comunicat înainte de fi depus la instanță, la data primirii acestuia de către autoritatea responsabilă pentru notificare sau comunicare, cu condiția ca reclamantul să nu fi neglijat în continuare să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie depus la instanță.”

10 Articolul 19 din regulamentul menționat este redactat după cum urmează:

„(1) În cazul în care se introduc cereri de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei între aceleași părți în fața unor instanțe judecătorești din state membre diferite, instanța sesizată în al doilea rând suspendă din oficiu procedura până când se stabilește competența primei instanțe sesizate.

[…]

(3) În cazul în care se stabilește competența primei instanțe sesizate, instanța sesizată în al doilea rând își declină competența în favoarea acesteia.

În acest caz, partea care a introdus acțiunea la instanța sesizată în al doilea rând poate intenta respectiva acțiune la prima instanță sesizată.”

11 Potrivit articolului 21 alineatele (1) și (4) din același regulament, intitulat „Recunoașterea unei hotărâri judecătorești”:

„(1) Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură.

[…]

(4) În cazul în care recunoașterea unei hotărâri judecătorești se invocă întâmplător [a se citi «pe cale incidentală»] în fața unei instanțe judecătorești dintr-un stat membru, aceasta poate pronunța o hotărâre în acest sens."

12 Articolul 24 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Interzicerea controlului competenței instanței judecătorești de origine", prevede:

„Competența instanței judecătorești din statul membru de origine nu poate fi controlată. Criteriul ordinii publice menționat la articolul 22 litera (a) și la articolul 23 litera (a) nu se poate aplica normelor de competență menționate la articolele 3-14."

13 Articolul 64 alineatele (1)-(4), care figurează în capitolul VI din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Dispoziții tranzitorii", este redactat după cum urmează:

„(1) Dispozițiile prezentului regulament se aplică numai acțiunilor judiciare intentate, actelor autentice primite și acordurilor dintre părți încheiate după data punerii sale în aplicare în conformitate cu prevederile articolului 72.

[…]

(4) Hotărârile judecătorești pronunțate înainte de data punerii în aplicare a prezentului regulament, dar după data intrării în vigoare a Regulamentului […] nr. 1347/2000, ca urmare a unor acțiuni intentate înaintea intrării în vigoare a Regulamentului […] nr. 1347/2000, sunt recunoscute și executate în conformitate cu dispozițiile capitolului III din prezentul regulament, cu condiția să se refere la divorț, separare de drept sau anulare a căsătoriei ori la răspunderea părintească față de copiii comuni pronunțată cu

ocazia respectivelor acțiuni matrimoniale, iar normele de competență să fie conforme cu cele prevăzute fie de capitolul II din prezentul regulament sau din Regulamentul […] nr. 1347/2000, fie de o convenție care era în vigoare între statul membru de origine și statul membru solicitat atunci când s-a intentat acțiunea."

14 În conformitate cu articolul 72 din Regulamentul nr. 2201/2003, acesta a intrat în vigoare la 1 august 2004 și se aplică de la 1 martie 2005, cu excepția articolelor 67-70, care nu sunt relevante în acțiunea principală.

Reglementarea franceză

15 Articolul 1070 al patrulea paragraf din Codul de procedură civilă prevede:

„Competența teritorială se stabilește în funcție de reședința de la data cererii sau, în materia divorțului, din ziua în care a fost depusă cererea inițială de sesizare a instanței."

Acțiunea principală și întrebările preliminare

16 În 1979, domnul Hadadi și doamna Mesko, ambii de cetățenie maghiară, s-au căsătorit în Ungaria. În 1980, aceștia au emigrat în Franța, unde, conform deciziei de trimitere, locuiesc și în prezent. În 1985, au dobândit cetățenia franceză prin naturalizare, astfel încât amândoi au cetățenia maghiară și franceză.

17 La 23 februarie 2002, domnul Hadadi a introdus o cerere de divorț la Tribunalul din Pest.

18 La 19 februarie 2003, doamna Mesko a introdus o cerere de divorț din culpă la tribunal de grande instance de Meaux (Tribunalul de Mare Instanță din Meaux) (Franța).

19 La 4 mai 2004, și anume după aderarea Republicii Ungare la Uniunea Europeană în prima zi a aceleiași luni, a fost pronunțat divorțul dintre domnul Hadadi și doamna Mesko printr-o sentință a Tribunalului din Pest. Din decizia de trimitere, rezultă că această sentință a devenit definitivă.

20 Prin ordonanța din 8 noiembrie 2005, judecătorul delegat pentru cauzele familiale din cadrul tribunal de grande instance de Meaux a respins ca inadmisibilă acțiunea în divorț introdusă de doamna Mesko la această instanță.

21 La 12 octombrie 2006, în urma apelului declarat de aceasta împotriva ordonanței respective, cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) (Franța) a apreciat că sentința de divorț pronunțată de Tribunalul din Pest nu poate să fie recunoscută în Franța. Prin urmare, cour d'appel de Paris a declarat că acțiunea în divorț formulată de doamna Mesko este admisibilă.

22 Împotriva hotărârii judecătorești pronunțate de cour d'appel de Paris, domnul Hadadi a introdus recurs în casare, pentru motivul că hotărârea atacată ar fi înlăturat competența instanței maghiare numai în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 2201/2003, referitor la reședința obișnuită a soților, fără a fi cercetat dacă această competență poate să rezulte din cetățenia maghiară a celor doi soți, astfel cum se prevede la același alineat (1) litera (b).

23 În aceste condiții, Cour de cassation (Curtea de Casație) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 [alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003] trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care soții au atât cetățenia statului instanței sesizate, cât și cetățenia unui alt stat membru al Uniunii Europene, se acordă prioritate cetățeniei statului instanței sesizate?

2) În cazul unui răspuns negativ la întrebarea anterioară, prevederea în cauză trebuie interpretată în sensul că stabilește, în cazul în care fiecare soț are dubla cetățenie a acelorași două state membre, cetățenia cea mai relevantă dintre cele două aflate în discuție?

3) În cazul unui răspuns negativ la întrebarea anterioară, trebuie să se considere că prevederea respectivă oferă soților o opțiune suplimentară, aceștia fiind în drept să sesizeze, la alegere, o instanță din oricare dintre cele două state ale căror cetățenii le dețin amândoi?"

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

24 Acțiunea principală a fost declanșată de cererea de divorț introdusă în Franța de doamna Mesko la 19 februarie 2003. Din dosar rezultă că, în cadrul examinării admisibilității acestei cereri, recunoașterea sentinței de divorț pronunțate de Tribunalul din Pest la 4 mai 2004 constituie o problemă incidentă. În temeiul articolului 21

alineatul (4) din Regulamentul nr. 2201/2003, instanțele franceze pot să se pronunțe în această privință. În acest context, Cour de cassation a adresat întrebări cu privire la interpretarea articolului 3 alineatul (1) din același regulament.

25 Se impune să se observe că, în conformitate cu articolul 72, acest regulament a intrat în vigoare la 1 august 2004 și se aplică de la 1 martie 2005.

26 Pe de altă parte, Regulamentul nr. 1347/2000 nu era aplicabil în Ungaria decât începând cu 1 mai 2004, în conformitate cu articolul 2 din Actul privind condițiile de aderare a Republicii Cehe, a Republicii Estonia, a Republicii Cipru, a Republicii Letonia, a Republicii Lituania, a Republicii Ungare, a Republicii Malta, a Republicii Polone, a Republicii Slovenia și a Republicii Slovace și adaptările tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană (JO 2003, L 236, p. 33).

27 Prin urmare, sentința de divorț pronunțată de Tribunalul din Pest la 4 mai 2004 este ulterioară datei de intrare în vigoare a Regulamentului nr. 1347/2000 în Ungaria, ca urmare a unei acțiuni intentate înainte de această din urmă dată. În plus, trebuie să se arate că această sentință a intervenit înainte de 1 martie 2005, care reprezintă data de punere în aplicare a Regulamentului nr. 2201/2003.

28 În aceste condiții, astfel cum au arătat guvernele francez, german, polonez și slovac, problema recunoașterii sentinței respective trebuie să fie examinată în temeiul articolului 64 alineatul (4) din Regulamentul nr. 2201/2003, având în vedere că declanșarea procedurii și pronunțarea sentinței au avut loc în intervalul de timp definit prin această dispoziție.

29 În conformitate cu aceasta, respectiva sentință de divorț trebuie să fie, așadar, recunoscută în temeiul Regulamentului nr. 2201/2003 dacă normele de competență

aplicate sunt conforme cu cele prevăzute fie în capitolul II din acesta sau din Regulamentul nr. 1347/2000, fie de o convenție în vigoare între statul membru de origine, în speță Republica Ungară, și statul membru solicitat, în speță Republica Franceză, atunci când s-a intentat acțiunea.

30 Dispozițiile pe care Tribunalul din Pest și-a întemeiat competența și cuprinsul acestora nu rezultă din dosar. Această împrejurare trebuie totuși să fie considerată ca nefiind relevantă în acțiunea principală dacă aplicarea articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 ar fi susceptibilă să determine competența instanțelor maghiare, indiferent de normele de competență aplicate în mod concret de acestea din urmă. Astfel, în esență, prezenta trimitere preliminară urmărește să stabilească dacă, în împrejurări precum cele din acțiunea principală, instanțele maghiare ar fi putut să fie competente în temeiul dispoziției menționate pentru a se pronunța asupra litigiului privitor la divorțul dintre domnul Hadadi și doamna Mesko.

31 În sfârșit, este adevărat că aceasta din urmă susține, în cuprinsul observațiilor scrise prezentate Curții, că nu a avut cunoștință de acțiunea în divorț de pe rolul Tribunalului din Pest decât după șase luni de la inițierea procedurii de către domnul Hadadi. Cu toate acestea, doamna Mesko nu invocă faptul că acesta ar fi neglijat să ia măsurile pe care era obligat să le ia pentru ca actul să fie notificat, nici că, în temeiul articolului 16 din Regulamentul nr. 2201/2003, instanța maghiară nu ar fi putut fi, așadar, considerată sesizată la acea dată. Pe de altă parte, rezultă din dosar că doamna Mesko a compărut în cadrul procedurii în fața tribunalului menționat. În plus, în răspunsul la o întrebare adresată de Curte în timpul ședinței, guvernul maghiar a arătat că, în dreptul național, imediat după introducerea unei cereri introductive pe rolul unei instanțe, aceasta din urmă procedează la notificarea respectivei cereri către pârât. În aceste împrejurări, se impune să se plece de la premisa potrivit căreia Tribunalul din Pest este considerat legal sesizat în sensul articolului 16 menționat.

Cu privire la prima întrebare

32 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie să fie interpretat în sensul că, în cazul în care soții au atât cetățenia statului instanței sesizate, cât și cetățenia unui alt stat membru, instanța pe rolul căreia a fost introdusă acțiunea trebuie să acorde prioritate cetățeniei statului membru din care face parte.

33 Cu titlu introductiv, trebuie să se amintească faptul că instanțele sesizate în situații precum cele din acțiunea principală, cărora le este aplicabilă reglementarea tranzitorie de recunoaștere enunțată la articolul 64 alineatul (4) din Regulamentul nr. 2201/2003, sunt chemate să se pronunțe cu privire la competența instanțelor din alt stat membru. Astfel de situații se disting de cele cărora li se aplică mai direct dispozițiile capitolului III din acest regulament, privitoare la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești, pentru care articolul 24 din regulamentul respectiv prevede interzicerea controlului competenței instanței judecătorești de origine.

34 Din dosar rezultă că, în opinia cour d'appel de Paris din hotărârea contestată în acțiunea principală, competența Tribunalului din Pest, în măsura în care ar fi întemeiată pe cetățenia maghiară a domnului Hadadi, care nu este un criteriu de atribuire a competenței potrivit normelor franceze de competență internațională, era „în realitate foarte fragilă", în timp ce competența tribunalului domiciliului conjugal, situat în Franța, era, prin comparație, „deosebit de puternică".

35 Potrivit Comisiei Comunităților Europene, prima întrebare preliminară ar fi adresată pentru motivul că, în cazul unui conflict între cetățenia franceză și o altă cetățenie, instanța franceză sesizată ar „acorda prioritate cel mai adesea cetățeniei forului".

36 Această teză este confirmată de argumentația prezentată Curții de pârâta din acțiunea principală, care susține că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 nu cuprinde dispoziții speciale de reglementare a dublei cetățenii, astfel încât fiecare stat membru ar aplica propriul drept în materie de cetățenie în acest tip de situație. Din doctrina și din jurisprudența franceză ar rezulta că, în cazul unui conflict de cetățenii, dacă una dintre acestea este cetățenia forului, aceasta din urmă ar prevala.

37 În aceste condiții, având în vedere că Regulamentul nr. 2201/2003 nu privește în mod expres, după cum arată doamna Mesko, cazuri de dublă cetățenie comună, se pune problema dacă articolul 3 alineatul (1) din acesta trebuie să fie interpretat diferit după cum cei doi soți au două cetățenii comune sau au numai una și aceeași cetățenie.

38 Potrivit unei jurisprudențe constante, rezultă din cerințele atât ale aplicării uniforme a dreptului comunitar, cât și ale principiului egalității că termenii unei dispoziții de drept comunitar care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie în mod normal să primească, în întreaga Comunitate Europeană, o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând cont de contextul dispoziției și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (a se vedea, în ceea ce privește Regulamentul nr. 2201/2003, Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, Rep., p. I-2805, punctul 34).

39 În această privință, trebuie să se arate că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili domeniul de aplicare exact al criteriului privitor la „cetățenie”.

40 Pe de altă parte, nu rezultă că Regulamentul nr. 2201/2003 stabilește, cel puțin la nivel de principiu, o distincție după cum o persoană are o singură cetățenie sau, după caz, mai multe cetățenii.

41 Prin urmare, în cazul unei duble cetățenii comune, instanța sesizată nu poate ignora faptul că persoanele interesate au cetățenia unui alt stat membru, astfel încât persoanele care au dublă cetățenie comună să fie tratate ca și cum ar avea numai cetățenia statului membru din care face parte instanța sesizată. Aceasta ar avea drept consecință să se interzică acestor persoane, în cadrul normei tranzitorii de recunoaștere enunțate la articolul 64 alineatul (4) din Regulamentul nr. 2201/2003, să invoce în fața unei instanțe a statului membru solicitat articolul 3 alineatul (1) litera (b) din acest regulament pentru a stabili competența instanțelor din alt stat membru, chiar dacă au cetățenia acestui din urmă stat.

42 Dimpotrivă, în cadrul respectivului articol 64 alineatul (4), în cazul în care soții au atât cetățenia statului membru din care face parte instanța sesizată, cât și pe aceea a aceluiași alt stat membru, instanța menționată trebuie să ia în considerare faptul că instanțele din acest alt stat membru ar fi putut, ca urmare a faptului că persoanele interesate au cetățenia acestui din urmă stat, să fie legal sesizate în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003.

43 În consecință, trebuie să se răspundă la prima întrebare că, în cazul în care instanța statului membru solicitat trebuie să verifice, în temeiul articolului 64 alineatul (4) din Regulamentul nr. 2201/2003, dacă instanța statului membru de origine a unei hotărâri judecătorești ar fi fost competentă în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din același regulament, această din urmă dispoziție se opune ca instanța statului membru solicitat să îi considere exclusiv resortisanți ai statului membru solicitat pe soții care dețin amândoi atât cetățenia acestui stat, cât și pe cea a statului membru de origine. Această instanță trebuie, dimpotrivă, să țină seama de faptul că soții dețin de asemenea cetățenia statului membru de origine și că, prin urmare, instanțele din acest din urmă stat ar fi putut fi competente să soluționeze litigiul.

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

44 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie să fie interpretat în sensul că, pentru a stabili instanța competentă să se pronunțe asupra divorțului unor persoane care au aceeași dublă cetățenie, trebuie să se țină seama numai de cetățenia statului membru cu care aceste persoane au legăturile cele mai strânse – cetățenia „cea mai efectivă" –, astfel încât numai instanțele din acest stat sunt competente în temeiul cetățeniei (a doua întrebare), sau dacă, dimpotrivă, trebuie să se ia în considerare ambele cetățenii, astfel încât instanțele celor două state membre pot să fie deopotrivă competente în această privință, iar persoanele interesate pot să sesizeze, la alegere, instanța statului membru căreia îi va fi dedus spre judecare litigiul (a treia întrebare).

45 Doamna Mesko, precum și guvernul polonez susțin că, în cazul unei cetățenii duble comune a soților, trebuie să se rețină criteriul celei mai efective cetățenii. În această privință, doamna Mesko, întemeindu-se pe mai multe elemente, în special pe faptul că ea însăși și domnul Hadadi au reședința în Franța din 1980, apreciază că, în acțiunea principală, cetățenia franceză este cea mai efectivă. Doamna Mesko arată că, în cazul în care cele două cetățenii ar fi puse pe un picior de egalitate, s-ar declanșa o „goană către tribunal", incitând în mod abuziv unul dintre soți să se grăbească să sesizeze instanțele unui stat membru pentru a evita ca celălalt soț să sesizeze instanțele din alt stat membru. Guvernul polonez consideră că nu se impune ca părțile să aibă alegerea instanței competente, întrucât o astfel de soluție acordă un privilegiu exorbitant persoanelor care se bucură de dubla cetățenie comună și acordă acestora posibilitatea de a alege *de facto* instanța competentă, cu toate că Regulamentul nr. 2201/2003 nu recunoaște aceeași posibilitate celorlalte persoane. În plus, potrivit acestui guvern, menținerea competenței instanțelor dintr-un stat membru în care soții nu mai locuiesc de mult ar fi de natură să complice eficacitatea, precum și echitatea hotărârilor judecătorești și să determine anumite abuzuri, precum „forum shopping".

46 În schimb, potrivit domnului Hadadi, guvernelor francez, ceh, german, maghiar, slovac și finlandez, precum și Comisiei, în cazul unei duble cetățenii comune, fiecare dintre soți are dreptul, în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul

nr. 2201/2003, să introducă o cerere de divorț în fața instanței unuia sau a altuia dintre cele două state membre a căror cetățenie o dețin acesta și soțul acestuia.

47 În această privință, trebuie să se arate de la bun început că, astfel cum rezultă din considerentul (1), Regulamentul nr. 2201/2003 contribuie la crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție în cadrul căruia se asigură libera circulație a persoanelor. În acest scop, în capitolele II și III, acest regulament stabilește în special norme care reglementează competența, precum și recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia desfacerii unei legături matrimoniale.

48 În acest context, articolul 3 alineatul (1) literele (a) și (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede mai multe criterii de atribuire a competenței, între care nu este stabilită o ierarhie. Toate criteriile obiective enunțate la respectivul articol 3 alineatul (1) sunt alternative. Având în vedere obiectivul regulamentului menționat care vizează garantarea securității juridice, articolul 6 din acesta prevede, în esență, că acele competențe definite la articolele 3-5 din același regulament au un caracter exclusiv.

49 Prin urmare, sistemul de repartizare a competențelor instituit de Regulamentul nr. 2201/2003 în materia desfacerii legăturii matrimoniale nu urmărește să excludă competențe multiple. Dimpotrivă, coexistența mai multor instanțe competente, fără a fi stabilită o ierarhie între ele, este prevăzută în mod expres.

50 În acest sens, în timp ce criteriile enumerate la articolul 3 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat se întemeiază în diverse privințe pe reședința obișnuită a soților, criteriul enunțat în același alineat litera (b) este cel al „cetățeniei celor doi soți sau, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, a statului «domiciliului» comun”. Astfel, în afara cazului celor din urmă două state membre, instanțele celorlalte state membre a căror cetățenie o dețin soții sunt competente să soluționeze acțiuni în materia desfacerii legăturii matrimoniale.

51 Cu toate acestea, nimic din cuprinsul respectivului articol 3 alineatul (1) litera (b) nu lasă să se deducă faptul că numai cetățenia „efectivă" poate să fie luată în considerare în cadrul punerii în aplicare a acestei dispoziții. Astfel, aceasta, în măsura în care reține cetățenia drept un criteriu de competență, privilegiază un element de legătură univoc și ușor de pus în aplicare. Dispoziția respectivă nu prevede alt criteriu aferent cetățeniei, cum ar fi, în special, efectivitatea acesteia din urmă.

52 Pe de altă parte, o interpretare în temeiul căreia numai o cetățenie „efectivă" ar fi susceptibilă să fie luată în considerare în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 nu poate avea un fundament în finalitățile acestei dispoziții sau în contextul în care se inserează.

53 Astfel, pe de o parte, o asemenea interpretare ar avea ca efect să restrângă alegerea de către justițiabili a instanței competente, în special în cazul exercitării dreptului la libera circulație a persoanelor.

54 Mai precis, având în vedere că reședința obișnuită ar constitui un element esențial în vederea determinării cetățeniei celei mai efective, criteriile de atribuire a competenței prevăzute la articolul 3 alineatul (1) literele (a) și (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 s-ar suprapune deseori. În fapt, aceasta ar presupune să se stabilească, în privința persoanelor care au mai multe cetățenii, o ierarhie a criteriilor de atribuire a competenței edictate de dispozițiile alineatului (1) menționat, deși o astfel de ierarhie nu se deduce din cuprinsul acestui alineat. În schimb, un cuplu care are numai cetățenia unui stat membru ar fi întotdeauna în măsură să sesizeze instanțele acestuia, chiar dacă reședința obișnuită a acestuia nu ar mai fi situată în acest stat de mai mulți ani și nu ar mai exista decât puține elemente de legătură reală cu acesta din urmă.

55 Pe de altă parte, din cauza caracterului puțin precis al noțiunii „cetățenie efectivă", ar trebui să fie luate în considerare o serie de împrejurări care nu ar conduce întotdeauna la un rezultat clar. Prin urmare, necesitatea unui control al elementelor de legătură dintre soți și cetățeniile lor ar îngreuna verificarea competenței judiciare, ceea ce este

astfel incompatibil cu obiectivul care urmărește să faciliteze aplicarea Regulamentului nr. 2201/2003 prin utilizarea unui criteriu de legătură simplu și univoc.

56 Este adevărat că, în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, pot fi competente instanțele din mai multe state membre în cazul în care persoanele interesate posedă mai multe cetățenii. Cu toate acestea, după cum au arătat Comisia, precum și guvernele francez, maghiar și slovac, în ipoteza în care instanțe din mai multe state membre ar fi sesizate în temeiul acestei dispoziții, conflictul de competență ar putea să fie soluționat prin aplicarea normei enunțate la articolul 19 alineatul (1) din același regulament.

57 În sfârșit, trebuie să se admită că Regulamentul nr. 2201/2003, în măsura în care nu reglementează decât competența judiciară, dar nu prevede norme conflictuale, pare desigur susceptibil, după cum a invocat doamna Mesko, să incite soții să sesizeze rapid una dintre instanțele competente pentru a beneficia de avantajele dreptului material în materia divorțului, aplicabil în temeiul dreptului internațional privat al forului. Cu toate acestea, contrar pretențiilor doamnei Mesko, o astfel de împrejurare nu poate, prin ea însăși, să aibă drept consecință ca sesizarea unei instanțe competente în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din același regulament să fie considerată abuzivă. Într-adevăr, după cum rezultă în special din cuprinsul punctelor 49-52 din prezenta hotărâre, sesizarea instanțelor unui stat membru a cărui cetățenie o dețin cei doi soți, chiar în lipsa oricărui alt element de legătură cu acest stat membru, nu este contrară obiectivelor urmărite de dispoziția menționată.

58 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la a doua și la a treia întrebare adresate că, în cazul în care fiecare soț are cetățenia acelorași două state membre, articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 se opune înlăturării competenței instanțelor din unul dintre aceste state membre pentru motivul că între reclamant și acest stat nu există alte elemente de legătură. Dimpotrivă, instanțele statelor membre a căror cetățenie o dețin soții sunt competente în temeiul dispoziției respective, aceștia din urmă având posibilitatea de a sesiza, la alegerea lor, instanța statului membru căreia îi va fi dedus spre judecare litigiul.

Cu privire la cheltuielile de judecată

59 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

1) În cazul în care instanța statului membru solicitat trebuie să verifice, în temeiul articolului 64 alineatul (4) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000, dacă instanța statului membru de origine a unei hotărâri judecătorești ar fi fost competentă în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din același regulament, această din urmă dispoziție se opune ca instanța statului membru solicitat să îi considere exclusiv resortisanți ai statului membru solicitat pe soții care dețin amândoi atât cetățenia acestui stat, cât și pe cea a statului membru de origine. Această instanță trebuie, dimpotrivă, să țină seama de faptul că soții dețin de asemenea cetățenia statului membru de origine și că, prin urmare, instanțele din acest din urmă stat ar fi putut fi competente să soluționeze litigiul.

2) În cazul în care fiecare soț are cetățenia acelorași două state membre, articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 se opune înlăturării competenței instanțelor din unul dintre aceste state membre

pentru motivul că între reclamant și acest stat nu există alte elemente de legătură. Dimpotrivă, instanțele statelor membre a căror cetățenie o dețin soții sunt competente în temeiul dispoziției respective, aceștia din urmă având posibilitatea de a sesiza, la alegerea lor, instanța statului membru căreia îi va fi dedus spre judecare litigiul.

Semnături